

Leyli rolunun əvəzsiz ifaçısı

Rübabə Xəlil qızı Muradova 22 mart 1933-cü ildə Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərində anadan olmuşdur. Yeniyyətlik illəri Ərdəbildə keçsə də, onun sonrakı taleyi, səhnə fəaliyyəti Şimali Azərbaycanla bağlı olmuşdur.

Rübabə xanım güclü, təsirli, çoxqıcalıq səsə, orijinal ifaçılıq üslubuna malik müğənni (messo-soprano) idi. O, 1954-cü ildən ömrünün sonuna qədər AOBT-nin solisti olmuş, burada Ü.Hacıbəyovun "Koroğlu", "Əsli və Kərəm", "Leyli və Məcnun" operalarında Xanəndə qız, Əsli və Leyli partiyalarını böyük məharətlə ifa etmişdir. Rübabə xanımın Leylisi təkrrarsız və bənərsiz idi.

Rübabə Muradova 28 avqust 1983-cü ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Rübabə Muradova! Səhnəmizin Leylisi! Yox, bu epitet çox azdı onun üçün. Yəqin ki, mən ona Leylilərin Leylisi desəm, kimsə məni qınamaz. Çünki bu obraz ələ bil Rübabə xanımın iliyindən, qanından, ruhundan gəlirdi, o özünü, ömrünün sevincli, kədərli günlərini bu rolda tapmışdı. Rübabə xanım Leylini o qədər sevirdi, onu o qədər ürəkdən-candan oynayırdı ki, adam sadəcə ovsunlanırdı, sehrlənirdi.

Rübabə xanım Leyli rolunda səhnəyə qədəm basanda 1954-cü il idi. Buna qədər onun keçdiyi yola nəzər salanda, nə qədər enişli-yoxuşlu olduğunu görürük. Rübabə Xəlil qızı İşraqi (Muradova) 21 mart 1933-cü ildə Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərində feldşer ailəsində dünyaya göz açmışdır. 1946-cı ildə Güney Azərbaycanından Quzey Azərbaycanına minlərlə insan köçüb gəlmişdi, Rübabə də onların sırasındadır. Beləcə, Rübabə xanımın bir müddət Sabirabadda qalır, sonra Salyana köçürülür. Salyanda yaşayanda Rübabə xanım bir nəfərlə ailə qurur.

Bu nikahdan Qəmər adlı bir qızı da dünyaya gəlir, anıma bu xoşbəxt günlər çox çəkmir. Gəncədə təhsil alan əri orada başqa bir qadınla evlənir. Rübabə xanım ona olan bu gözləmədiyi vəfəsizliqdan sarsılır. Hələ heç kəsin tanımadığı, səsinə, avazından xəbər tutmadığı Rübabə o zaman neyləyə bilirdi ki... Ancaq bu cənublu qızı özündə güc tapıb sel kimi gələn dərindən üstündən aşı bilir, Salyan Dövlət Teatrına üz tutur.

O zamanlar gənc müğənni Qulu Əsgərov da həmin teatrda çalışırdı. Müğənni 1950-ci ildə Bakıya gəlir. Yenə tale onun üzünə güldür. Burada ailə qurur. İçərişəhərdə yaşayırmışlar. 1951-ci ildən Rübabə xanım M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının mahnı və rəqs ansamblına işə düzəlir. Ansamblın xorunda oxuyur.

Düz 1954-cü ilə qədər. Və bir gün Əfrasiyab Bədəlbəyli Bəhram Mansurova deyir ki, solistlərimiz yaşa dolur, qocalır, teatrımıza gəncləri cəlb etmək lazımdır. O da deyir, sizi başa düşdüm. Sonralar Bəhram Mansurov xatırlayaraq yazırdı ki, "...bir gün konsert zamanı filarmoniyasının xorunda solist Rübabə Muradovamı gördüm. Onun oxumağına, boy-buxununa diqqət yetirdim. Gördüm ki, bizim operamız üçün çox münasibdir. Onun həyat yoldaşı Tələtlə danışib fikrimi ona söylədim. Dedim ki, icazə verin mən Rübabəni aparım opera teatrına, baş rolda oynamağa. Ərinin etiraz etməyinə baxmayaraq, qayınatası dedi ki, Bəhram Mə-

Leyli - R.Muradova
Məcnun - Ə.Əliyev

şədi Süleymanın oğludur, dədə-babadan burada, İçərişəhərdə bizə qonşudurlar. O ki məsləhət bilir, Rübabə, dur get Bəhramla teatra. Mən Rubabəni apardım teatra. Əfrasiyabla danışdım, bir "Mahur-Hindi" muğamı çalıb Rübabəni oxutdum. Əfrasiyab qulaq asdı, çox xoşuna gəldi. Dedi: "Bundan yaxşı Leyli olar, sən tez məşqə başla".

Beləliklə, Rübabəni teatra götürdük. Mən onu baş rola hazırladım. Məşq zamanı gördüm ki, Rübabənin Leylisi o biri Leylilərdən fərqlidir. O, əsərin qəhrəmanına xas olan bütün xüsusiyyətləri ustalıqla tutmuşdu. Leylinin həyəcanlarını sxematik yox, yaşayaraq təcəssüm etdirirdi" (B.Mansurov. "Ömür ki qıysa..." Bakı, səh. 65).

Doğrudan da, Rübabə Leylini bambaşqa oynayırdı, onun tamaşada oynadığı şam səhnəsinə sakit, həyəcənsiz baxmaq çox çətin idi. Rübabə xanımın səsinin özündə də hər səsə olmayan tamam ayrıca bir keyfiyyət vardı.

Minlərlə səslər içindən seçilən, boy göstərən, tanınan, obrazlı, yaddaqalan səs idi. O, uzun illər Leyli rolunda oynayıb. Məcnun rolunun ifaçılarından - Əlvəst Sadıqovla, Əbülfət Əliyevlə, Bakir Həşimovla, Əli Mehdiyevlə, Arif Babayevlə, Baba Mahmudogluyla, Cənəli Əkbərovlə tərəfmüqabili olmuşdur. Rübabə xanım özü müsahibələrinin birində belə demişdi: "Mən Üzeyir Leylisi-

nin məcnunuyam. Leyli rolunda ifaçı olduğumu büsbütün unuduram, tamamilə Leyliləşirəm". Bəli, o doğrudan da səhnədə büsbütün Leyliləşirdi. Onun oxumagında şəxsi taleyi, Cənub həsrəti də aydınca hiss olunurdu.

Mügənni opera teatrında Leylidən başqa "Əsli və Kərəm"də Əsli, "Şah İsmayıl"da Ərəbzəngi, "Koroğlu"da Xanəndə qız, "Gəlin qayası"nda Sənəm rollarını məharətlə ifa etmişdir.

Xalq artisti (1971) Rübabə Muradova xalqımızın çox sevdiyi müğənnilərdən idi. Onun bənzərsiz səsi yazılmış vollar, lent yazılan unudulmaz yadigarlardır. Oxuduğu "Hümayun" muğamı, "Qara-

gələ", "Ahu kimi", "Dağlardan aşdım", "Gəl bizə, yar" kimi xalq mahnıları muğam-mahnı ifaçılığımızın ən dəyərlı incilərindəndir. Onun "Gəl bizə, yar" xalq mahnısında "Segah" muğamı üstə oxuduğu *Sənsiz, ey şux, mənim xoş güzəranım yoxdur, Sən ki yoxsan, elə bil cisimdə canım yoxdur, -* harayı milyonların könlündə əks-səda verən təkrarsız bir ifadir.

Rübabə Muradova ömrünün son ilində sağalmaz, müalicəsi olmayan bir bəlaya tuş gəldi. Qaçıbilmədi bu acı, üzücü qismətdən. Üzeyir bəyin Leylisini canı, ruhu qədər əziz bilən Rübabə xanım 1983-cü il avqustun 28-də dünyasını dəyişdi.

Heyiflər olsun ki, Rübabə xanım Azərbaycanımızın müstəqilliyini görə bilmədi. Sərhəddən sərhədə həsrətlə baxan, yolu Araz qırağına düşəndə torpağı qucaqlayıb hönkür-hönkür ağlayan Rübabə xanım bu gün sağ olsaydı, Ərdəbili, Təbrizi gəzib gələrdi. Bir daha "Yanıram, halıma bir qəlbə yanarım yoxdur" oxuyub, gözümüzdən qabığında şam kimi əriməzdə. Heyif ki, ölməz sənətkarımız öz Leylisi kimi "Vüsələ yetməyib, zarü natəvan qaldı..."

● Mustafa ÇƏMƏNLİ